

BT-13

Ver 0.2

Controle Salmonella

HISTORIEK VAN HET DOCUMENT

Versie en datum van goedkeuring	Reden van revisie	Draagwijdte van de revisie	Uiterste datum van toepassing
0.0 7/09/2012	Verplaatsing van de inspectie-eisen van het document AT-10 naar dit nieuwe document	Het volledig document	9/11/2012
	Aanpassing en toelichting van de eisen die van toepassing zijn	Punt 9	
0.1 1/07/2013	Correctie 'Salmonella gevoelige diervoeders' – enkel in de Nederlandse versie	Punt 3	1/07/2013
	Correctie terminologie – enkel in de Nederlandse versie	Punt 4.1	
	Correctie terminologie: gevoelig voedermiddel – enkel in de Nederlandse versie	Punt 4.3.2.2 (tabel)	
	Verduidelijking m.b.t. de toepassing van de controle voor de ondernemingen die mengvoeders voor pluimvee en mengvoeders voor andere diersoorten produceren	Punt 4.3.3	
0.2 21/10/2016	Nieuwe lay-out	Volledig document	21/10/2016

Inhoudstafel

1. DOELSTELLINGEN	4
2. TOEPASSINGSGEBIED.....	4
3. “AAN SALMONELLA GEVOELIGE” DIERVOEDERS	5
4. CONTROLE EN OPVOLGING VAN SALMONELLA	5
4.1. ALGEMENE BEPALINGEN	5
4.2. CONTROLE EN OPVOLGING DOOR DE HANDELAAR.....	6
4.3. CONTROLE EN OPVOLGING DOOR DE MENGVOEDERPRODUCENT	6
4.3.1. <i>Diervoeders bestemd voor pluimvee</i>	<i>6</i>
4.3.2. <i>Diervoeders bestemd voor andere diersoorten dan pluimvee.....</i>	<i>8</i>
4.3.3. <i>Installaties waar tezelfdertijd voeders voor pluimvee en voor andere diersoorten geproduceerd worden</i>	<i>9</i>
5. AANVULLENDE CORRECTIEVE ACTIES BIJ EEN POSITIEF SALMONELLA RESULTAAT ..	9
6. INVENTARISATIE VAN DE RESULTATEN	9

BT-13 : Controle Salmonella

1. Doelstellingen

Dit document beschrijft de bijkomende controle die bedrijven moeten uitvoeren in het kader van de maatregelen ter beheersing van Salmonella.

De controle is aanvullend en onafhankelijk van het monitoringsplan, ontwikkeld door de onderneming in het kader van het document 'AT-05 – Monitoring'. Het vervolledigt de andere uitgevoerde controles. Het is vooral ontwikkeld om de processen van het bedrijf te bewaken, om zo snel mogelijk de eventuele aanwezigheid van Salmonella, die de voor de handel bestemde diervoeders zou kunnen besmetten, te detecteren.

De Salmonella analyse dient in dit geval als «indicator» voor de verontreiniging van de installatie en het proces.

Gebruik van andere analysesresultaten

Mogelijks beschikken de bedrijven reeds over analysesresultaten voor Salmonella. Ze zijn bvb. afkomstig van een leverancier of van deelname aan een sectoraal of het uitvoeren van een individueel monitoringplan. Deze analyses kunnen echter niet gebruikt worden in het kader van dit document. Het is immers de bedoeling dat de toepassing van dit document nagaat of de installatie of de processen van het bedrijf niet de oorzaak zijn van een Salmonella besmetting.

2. Toepassingsgebied

Dit document is specifiek bestemd voor:

- handelaars die voedermiddelen rechtstreeks aan de veehouder verkopen;
- producenten van mengvoeders (inclusief de producenten van aanvullende diervoeders).

De uitvoering van dit document betreft mogelijks:

- alle voedermiddelen aangekocht door het bedrijf;
- alle in het bedrijf vervaardigde mengvoeders voor voedselproducerende dieren.

De door het bedrijf vervaardigde mengvoeders voor niet voedselproducerende dieren vallen niet onder het toepassingsgebied van dit document.

Men gaat er immers van uit dat ze:

- ofwel reeds onderworpen zijn aan een specifieke controle voor voeders voor gezelschapsdieren die producten van dierlijke oorsprong bevatten (zie 'AT-12: Productie van voeders voor gezelschapsdieren');
- ofwel weinig risico inhouden m.b.t. de contaminatie van de voedselketen door Salmonella.

Voeders voor niet voedsel producerende dieren

Dit document is niet van toepassing op voeders voor niet voedselproducerende dieren. Dit betekent niet noodzakelijk dat het bedrijf geen specifieke Salmonella controle kan uitvoeren. In functie van het specifieke risico van Salmonella voor het doeldier kan eventueel gekozen worden voor een bijkomende controle. Hiervoor is het bedrijf verantwoordelijk.

3. “Aan Salmonella gevoelige” diervoeders

Dit concept is alleen toepasbaar in het kader van dit document en kan niet op dezelfde manier gehanteerd worden als de bepaling van CCP's of de PVA's bij een HACCP analyse.

Een « aan Salmonella gevoelig » diervoeder is een diervoeder waarvan de eigenschappen min of meer gunstig zijn voor de aanwezigheid en/of ontwikkeling van Salmonella.

De bepaling van de gevoeligheid voor Salmonella moet steeds gebeuren in vergelijking met een ander voeder. Dit criterium is belangrijk bij de keuze van de te analyseren diervoeders.

 Gevoeligheid voor Salmonella
De aard van het diervoeder is één van de mogelijk gunstige eigenschappen voor Salmonella. Een voeder van minerale oorsprong (bv calciumcarbonaat) biedt een minder gunstige bodem dan een voeder van plantaardige oorsprong (bv sojaschroot). Een voeder van dierlijke oorsprong (zoals vismeel) is dan weer gevoeliger dan een voeder van minerale of plantaardige origine. Naast de oorsprong, beïnvloedt ook de specificiteit van het product de gevoeligheid voor Salmonella. Granen zijn minder gevoelig aan Salmonella dan sojaschroot of koolzaad. Een product met een vrij lage PH (sommige nevenproducten van de voedingsindustrie) zal duidelijk minder gevoelig zijn want een zure omgeving schaadt de ontwikkeling van Salmonella. Ook het productieproces kan de gevoeligheid beïnvloeden. Een product dat opgewarmd of aangezuurd is, zal minder gevoelig zijn dan een onbehandeld product.

 Specifieke controle per diervoeder
Als een bedrijf sojaschroot en koolzaad schroot identificeert als aan «Salmonella gevoelige diervoeders», betekent dit dat deze voedermiddelen onafhankelijk van elkaar moeten opgevolgd worden. De controle van het sojaschroot zal immers geen bijkomende informatie geven betreffende de aanwezigheid van Salmonella in het koolzaadschroot.

4. Controle en opvolging van salmonella

4.1. Algemene bepalingen

De controle gebeurt in functie van:

- de activiteit van het bedrijf (handel of productie);
- het diervoeder (aangekocht of in de handel gebracht) (voedermiddelen of mengvoeders);
- de behandeling uitgewerkt door het bedrijf en toegepast op de diervoeders.

Een onderscheid wordt ook gemaakt op basis van de diersoort waarvoor de voeders bestemd zijn. Pluimvee blijkt immers vaak gevoeliger voor dit gevaar dan andere diersoorten.

Diervoeders voor pluimveevermeerdering vragen om speciale aandacht. Een toevallige besmetting bij een dergelijk bedrijf kan immers mogelijks het volledig nageslacht besmetten en op die manier een groot aantal bedrijven treffen.

Diersoorten beschouwd als « pluimvee »

In dit document omvat de term « pluimvee » alle voedselproducerende vogelsoorten ongeacht of het om leg- of opfokdieren gaat, met name:

- de hoendervogels (kip, kalkoen, parelhoen, kwartel, fazant, patrijs, enz.);
- de watervogels (eend, gans, zwaan, enz.);
- de loopvogels (struisvogels, emoes, enz.);
- eventueel ander gevogelte-wild dat de mens houdt en/of kweekt om in de voedselketen te belanden.

Geen van deze vogelsoorten kan beschouwd worden als « niet voedselproducerend dier ».

De staalnames en analyses die vermeld zijn in dit document moeten over de volledige productie gespreid worden. Als de productie over het jaar gespreid is moeten de staalnames dit weerspiegelen. De concentratie van de analyses over een beperkte periode (bvb een kwartaal) wordt dus niet aanvaard. Als de productie enkel plaatsvindt gedurende een bepaalde periode, dan moeten alle jaarlijkse staalnames die dit document voorschrijft, gebeuren binnen dit tijdsinterval.

Uitzondering voor enkele aanvullende voeders

Aanvullende diervoeders die alleen maar voedermiddelen van categorie 11 'Mineralen en afgeleide producten' van de Europese catalogus van voedermiddelen bevatten, kunnen, indien ze geproduceerd zijn op een afzonderlijke lijn uitsluitend bestemd voor deze productie, verwijderd worden uit het aan controle onderworpen tonnage.

Er moeten bepaalde voorzorgsmaatregelen worden genomen wanneer een monster bestemd is voor een microbiologische analyse. Er moet voorkomen worden dat bepaalde handelingen per ongeluk het te analyseren product zouden kunnen contamineren.

De procedure beschreven in punt 5.3 van het document 'BT-11: Staalname en analyses' moet gerespecteerd worden wanneer een monster bestemd is voor een microbiologische analyse, zoals vb. het geval is voor de detectie van de aanwezigheid van Salmonella.

4.2. Controle en opvolging door de handelaar

De controle betreft enkel de voedermiddelen bestemd voor rechtstreekse levering aan de pluimveehouder. Ieder «aan Salmonella» gevoelig voedermiddel dat geleverd wordt aan een pluimveehouder moet minstens twee keer per jaar geanalyseerd worden op de aanwezigheid van Salmonella.

4.3. Controle en opvolging door de mengvoederproducent

4.3.1. Diervoeders bestemd voor pluimvee

Staalname en analyse van Salmonella moet gebeuren:

- bij de stap waar de voedermiddelen binnenkomen in de productie van het eindproduct;
- op het niveau van het productieproces;
- op het niveau van het eindproduct (mengvoeder).

Soms maakt de controle onderscheid tussen productie van vlees of eieren. Wanneer dit onderscheid niet mogelijk is, moet de hoogste frequentiecontrole toegepast worden.

4.3.1.1. Voedermiddelen gebruikt bij de productie van voeders voor pluimvee

De voedermiddelen gebruikt in pluimveevoeders moeten bemonsterd en geanalyseerd worden volgens onderstaande tabel.

De staalname moet gebeuren bij de voedermiddelen, gebruikt bij de productie van het pluimveevoeder, met de hoogste gevoeligheid aan Salmonella.

Jaarproductie mengvoeder voor pluimvee	Minimaal aantal analyses per kwartaal voor «aan Salmonella gevoelige» voedermiddelen
tot 2.000 ton	1
van 2.000 tot 4.000 ton	1
van 4.000 tot 6.000 ton	2
van 6.000 tot 8.000 ton	2
van 8.000 tot 10.000 ton	3
van 10.000 tot 20.000 ton	5
van 20.000 tot 30.000 ton	8
Meer dan 30.000 ton	13

Wanneer een Salmonella bestrijdende behandeling (zie 'AT-10: Salmonella beheersing (punt 2)) op het mengvoeder (eindproduct) wordt toegepast, dan vervalt de controle van de voedermiddelen. Enkel de analyses op het niveau van het productieproces en de mengvoeders moeten in dit geval nog uitgevoerd worden.

4.3.1.2. Staalname en analyse tijdens het productieproces

Kritische punten in het productieproces met verhoogd gevaar voor Salmonellabesmetting (zie 'AT-10: Beheersing van Salmonella' (punt 3)) moeten minstens 2 maal per jaar geanalyseerd worden.

De controle kan op 2 manieren gebeuren:

- door staalname en analyse van de diervoeders op het niveau van de kritische punten voor «Salmonella» tijdens het productieproces; of
- door het verzamelen, op of in de installatie, van product- en/of stofresten en deze te laten analyseren op de aanwezigheid van Salmonella.

4.3.1.3. Monitoring van pluimveemengvoeder

Onderstaande tabel vermeldt de minimale frequentie van monsternamen en analyse op pluimveemengvoeders in functie van hun bestemming.

Type pluimveemengvoeder	Minimum bemonsterings- en analysefrequentie, omgerekend naar af te leveren loten van 28 ton
-------------------------	---

Type pluimveemengvoeder	Minimum bemonsterings- en analysefrequentie, omgerekend naar af te leveren loten van 28 ton
Topfok	1 op de 2 loten ⁷
Opfok vermeerdering (uitgez. kalkoenen)	1 op de 2 loten ¹
Vermeerdering (uitgez. kalkoenen)	1 op de 10 loten
Vleeskuikens of ander gevogelte voor consumptie (uitgez. kalkoenen)	1 op de 30 loten
Leghennen en opfoklegghennen of ander legpluimvee	1 op de 30 loten
Opfok vermeerdering kalkoenen ²	1 op de 2 loten ⁷
Vermeerdering kalkoenen ²	1 op de 10 loten
Vleeskalkoenen ²	1 op de 30 loten

4.3.2. Diervoeders bestemd voor andere diersoorten dan pluimvee

De staalname en analyse van Salmonella moet steeds gebeuren in functie van het al dan niet uitvoeren van een anti-Salmonella behandeling.

4.3.2.1. Productie van mengvoeders met een anti-Salmonella behandeling

Wanneer een behandeling wordt uitgevoerd, beogen de uitgevoerde analyses een controle van de algemene hygiëne van de installatie.

Wanneer een anti-Salmonella behandeling (zie 'AT-10: Beheersing van Salmonella (punt 2)) wordt uitgevoerd voor de mengvoeders, dan moeten de kritische punten van het productieproces minstens 2 maal per jaar geanalyseerd worden op de aanwezigheid van Salmonella.

De correcte uitvoering van een thermische behandeling moet samengaan met een controle op de aanwezigheid van Enterobacteriaceae. De Enterobacteriaceae zijn een indicator voor de potentiële aanwezigheid van Salmonella.

De waarde 1000 CFU/g eindproduct kan beschouwd worden als actiedrempel voor deze indicator (cf. 'BT-01: Aanvullende normen voor diervoeders en te verwerken nevenstromen').

4.3.2.2. Productie van mengvoeders zonder Salmonella bestrijding

Als er geen bestrijding uitgevoerd wordt, gebeuren de analyses op dezelfde manier:

- bij de stap waar de voerders binnenkomen in de productie van het eindproduct;
- op het niveau van het mengvoeder.

Dit laat een bijkomende controle toe van het risico op contaminatie van de installatie door de gebruikte ingrediënten en zorgt ervoor dat regelmatig gecontroleerd wordt dat deze installatie niet gecontamineerd is.

Onderstaande tabel vermeldt de analysefrequenties.

¹ Wanneer gedurende 1 jaar bij het onderzoek geen Salmonella positief monster is gevonden, dan mag de bemonsterings- en analysefrequentie tot 1 op de 5 loten worden teruggebracht

² Voor kalkoenvoeders die in korrelvorm worden aangeboden, mag de frequentie worden gelijkgeschakeld met die van andere voeders dan pluimveevoeders.

Jaarproductie mengvoeder voor andere diersoorten dan pluimvee	Minimum aantal analyses voor « gevoelig » voedermiddel per kwartaal	Minimum aantal analyses voor mengvoeder per kwartaal
tot 2.000 ton	1	1
van 2.000 tot 4.000 ton	1	1
van 4.000 tot 6.000 ton	2	2
van 6.000 tot 8.000 ton	2	2
van 8.000 tot 10.000 ton	3	3
van 10.000 tot 20.000 ton	5	5
Meer dan 20.000 ton	8	8

4.3.3. Installaties waar tezelfdertijd voeders voor pluimvee en voor andere diersoorten geproduceerd worden

Wanneer voeders voor pluimvee en voor andere diersoorten op eenzelfde productiesite (of op eenzelfde productielijn) gemaakt worden, dan moet het bedrijf het strengste controleplan toepassen op de totale productie (pluimvee + andere).

De analyses moeten hoofdzakelijk verdeeld worden over de volgende diervoeders:

- Mengvoeders bestemd voor de diersoorten die het meest gevoelig zijn voor Salmonella (vb. pluimvee is gevoeliger dan varkens)
- Voedermiddelen gebruikt in mengvoeders bestemd voor verschillende diersoorten en/of voedermiddelen beschouwd als « gevoelig aan Salmonella » (cf. punt 3).

i Nevenproductie voor pluimvee of andere diersoorten

Sommige bedrijven produceren zeer beperkt mengvoeders, voornamelijk bestemd voor een niche markt.

Zo kan bijvoorbeeld, en in functie van het tonnage, een fabrikant voor pluimveevoeders ook voor enkele varkens of rundveehouders produceren en hierbij de frequentie van punt 4.3.1 toepassen, indien ze strenger is dan deze van toepassing bij punt 4.3.2.

Een producent van rundveevoeders kan dan weer pluimveevoeder produceren voor zijn particulier cliënteel mits toepassing van de frequentie van punt 4.3.2., indien deze strenger is dan de frequentie die zou toegepast worden bij punt 4.3.1.

De toepassing van het strengste controleplan (4.3.1 of 4.3.2) is dus logisch, de controle van de «neven»productie wordt gedekt door de controle van de hoofdproductie.

5. Aanvullende correctieve acties bij een positief Salmonella resultaat

Bij alle positieve Salmonella analysesresultaten moet verder onderzoek gebeuren en, indien nodig, vervolgens correctieve acties opgestart worden (zie 'AT-10: Salmonella beheersing').

6. Inventarisatie van de resultaten

De analysesresultaten moeten bijgehouden worden en ter beschikking gesteld voor de controlerende instanties.